

Muzikale handreiking bij de lijst opwekkingsliederen

Vorig jaar nam de Generale Synode van Zwolle-Zuid het besluit dat deputaten Kerkmuziek op korte termijn een lijst met een beperkt aantal opwekkingsliederen dienden samen te stellen om die tezamen met een handreiking de kerken aan te bieden.

Tevens besloot de kerkvergadering “het gebruik van deze geselecteerde liederen in bijzondere erediensten en/of op bijzondere momenten in de liturgie aan de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken over te laten” (*Acta GS Zwolle 2008, art. 64 besluit 7*).

Handreiking

Als *voorlopige* handreiking had de synode in artikel 64 besluit 7 het volgende geformuleerd: “uit de totale invulling van de ‘psalmbriefjes’ voor de erediensten (niet elke eredienst afzonderlijk) wordt voor leden en gasten duidelijk:

1. dat de 150 psalmen de belangrijkste bron blijven voor onze gezongen omgang met God;
2. dat we een eigen Gereformeerd Kerkboek hebben en gebruiken om samen vorm te geven aan de eredienst;
3. dat de liederen uit de bundels ‘Opwekking’ naast de psalmen en gezangen gebruikt worden in bijzondere diensten of op momenten in de gewone liturgie waarop ze wat taal en toon betreft goed passen.”

De synode droeg deputaten op “verder te werken aan een *definitieve* handreiking (zowel theologisch als liturgisch) voor het gebruik van de bundels ‘Opwekking’”.

In het laatste weekend van juni 2009 verscheen de *Handreiking voor een evenwichtige plek voor ‘Opwekking’ in de liturgie* van deputaten Kerkmuziek. Deze handreiking bevat ook een selectie van 78 ‘nummers’ uit de bundels *Opwekkingsliederen*. Conform de synodeopdracht hebben deputaten in hun handreiking vooral geconcentreerd op theologische en – zij het in mindere mate – op liturgische aspecten.

Ten aanzien van de muzikale handreiking volstaan deputaten met: “Er kan voor gekozen worden om opwekkingsliederen vooral in bijzondere diensten een plek te geven, ook kan de keuze gemaakt worden ze binnen ‘gewone’ diensten te combineren met de Psalmen en gezangen. Deze keus om te variëren binnen of tussen de diensten is aan de plaatselijke kerk. Zorg in ieder geval altijd voor een stijlvol geheel, in goed overleg met de begeleiders. Werk aan een begeleiding zoals past bij deze liederen, en bij de gemeente.”

Wat kan wel en niet?

Wanneer een predikant tijdens een ‘bijzonder moment’ in een kerkdienst een opwekkingslied opgeeft, is het handig voor hem en ook voor de organist (of andere instrumentalist die verantwoordelijk is voor de liturgische muziek) te weten in hoeverre het lied door de gemeente gezongen kan worden. Ook is belangrijk om te weten of de opwekkingsmelodie, wanneer die geschikt is voor gemeentezang, ook voldoende tot zijn recht komt met orgelbegeleiding.

Om voorgangers en kerkmusici daarin behulpzaam te zijn hebben de redactie van EREdienst en het Steunpunt Liturgie de handen ineengeslagen en deze muzikale handreiking samengesteld. De achterliggende gedachte daarbij was: hoe men ook over de muzikale waarde en liturgische bruik-

baarheid van dit genre denkt (die discussie laten we hier rusten), wanneer je dergelijke liederen dan wilt zingen, zorg dan ook dat je ze goed uitvoert. Het is een misvatting dat een goede kwaliteit van uitvoering alleen van toepassing zou zijn op kerkliederen; bij liederen uit de lichte muziekgenres zijn er ook kwaliteitseisen te stellen aan de wijze waarop de liederen uitgevoerd worden.

Een eis is bijvoorbeeld dat bij de uitvoering de karakteristieke ritmen gerespecteerd worden. Geestelijke liederen uit het lichte muziekgenre liederen onderscheiden vooral op ritmisch gebied van het klassieke kerklied. Dat heeft ook consequenties voor de uitvoeringspraktijk. Een gemeente kan niet alle ritmen uit de lichte muziek overtuigend zingen; soms moet het tempo verlaagd worden, waardoor het karakter en de oorspronkelijke bedoeling van de melodie om zeep geholpen wordt. Opwekkingsliederen die in een *uptempo* gezongen moeten worden, kun je niet ongestraft in een *downtempo* (of elk geval: te laag tempo) zingen; je doet dan het karakter van het lied geweld aan. Het effect van de (vaak veelvuldig gebruikte) *offbeat* die in belangrijke mate het lied *drive* en *groove* verleent, wordt dan tenietgedaan. Als je dan dit soort liederen wilt zingen, zorg dan ook dat de ritmische 'krenten in de pap' voldoende bewaard blijven en hun 'opwekkende' werk kunnen doen.

Een bekend voorbeeld van een 'krent' die bij samenzang doorgaans vermoord wordt, is de passage uit lied 354 'Glorie aan God' die in muziekvoorbeeld 1 staat. Het ritme wordt vaak uitgevoerd zoals in muziekvoorbeeld 2 staat aangegeven.

Overzicht

Vanuit bovenstaande achtergrond hebben we een overzicht gemaakt van liederen die naar ons inzicht niet of minder geschikt zijn voor gemeentezang. Nu is het lastig om vanachter je bureau exact vast te stellen welke liederen wel en niet door een gemeente gezongen kunnen worden. Het hangt van veel aspecten af, zoals grootte van gemeente, de akoestische eigenschappen van de ruimte, het gekozen begeleidingsinstrumentarium en de kundigheid van de begeiders. Ook is zeer goed mogelijk dat diverse gemeenteleden een bepaald lied gewoon goed kennen van een cd-opname en daarom dat lied zonder oefening vooraf (mee)zingen. Mogelijk zullen mensen die het lied niet kennen, door voortdurende herhaling het lied op een gegeven moment vanzelf (al dan niet zo ongeveer) meezingen.

Hiermee relativeren we dus enigszins het onderstaande schema, vooral waar het gaat om de categorie liederen die 'niet of minder geschikt voor gemeentezang' zijn. Lieder uit deze categorie hebben in elk geval voor gemeentezang lastige of zelfs onuitvoerbare ritmen (zoals bijv. 354). Onder deze groep hebben we ook de liederen geschaard die muzikaal weinig overtuigend klinken wanneer ze als gemeentezang-liederen uitgevoerd worden. In het geval dat een groot deel van de gemeente de melodie kent van cd, is de vraag of het lied voor gemeentezang geschikt is minder belangrijk dan de vraag welk begeleidingsinstrument je gebruikt.

Tussen de liederen zit een aantal dat een gemeente waarschijnlijk mee kan zingen wanneer er

Muziekvoorbeeld 1

o - ver-wijn-naar zal Hij zijn, --- o - ver zon-de, dood en pijn. ---- Heel het rijk der dui-ter-nis....

Muziekvoorbeeld 2

o - ver-wijn-naar zal Hij zijn, --- o - ver zon-de, dood en pijn. ---- Heel het rijk der dui-ter-nis....

een *praiseband* is (bijv. 407, 462, 470, 488, 627). In dat geval kan de gemeente inhaken bij de *vocals* en ritmisch houvast vinden bij de ritme-sectie van de begeleidingsband. Ook zijn er opwekkingsliederen die alleen of het best tot hun recht komen wanneer ze door solisten of een gospelkoor gezongen worden en waarbij eventueel het publiek meezingt bij een refrein (bijv. Opwekking 624, 640).

Een aantal geselecteerde opwekkingsliederen is op orgel te begeleiden (categorie D). Andere 'nummers' komen beter tot hun recht met piano-begeleiding, terwijl er ook verschillende liederen geselecteerd zijn die eigenlijk een *praiseband*, *combo* of in elk geval ritmische begeleiding van slaginstrumenten vergen (categorie C).

A = geschikt voor gemeentezang

B = niet of minder geschikt voor gemeentezang

C = niet of minder geschikt voor orgelbegeleiding

D = mogelijk met orgelbegeleiding

Nr.	titel		
27	Leid mij Heer, o machtig Heiland	A	D
32	Dit is de dag	A	D
46	Vader, ik aanbid U	A	D
51	Dit is mijn gebod	A	D
181	Groot is zijn majesteit	B	C
189	Zegen ons Heer	A	D
207	Mijn God, ik zal U verhogen	A	D
242	Rots van mijn verlossing	B	C
244	Welzalig de man, die niet	B	C
268	Hij kwam bij ons heel gewoon	B	C
278	Juich de Here, gij ganse aarde	B	C
300	De aard' is van God	A	D
305	Wees stil en weet	A	D
313	In een donker graf gevangen	A	D

Landelijke studiedagen Coördinatieteam van KVOK en VGK

Dit najaar worden opnieuw studiedagen van het Coördinatieteam van KVOK en VGK georganiseerd. Het betreft voor iedereen toegankelijke dagen die geleid worden door een deskundige en gekwalificeerde inleider. Het doel is uiteraard om kennis op te doen en ervaring uit te wisselen rond een bepaald onderwerp en daarmee het kennis- en vaardigheidsniveau te verhogen. De dagen konden zich altijd in een behoorlijke belangstelling verheugen. Het rooster voor de studiedagen ziet er volgt uit:

- Zaterdag 19 september - Zuid-Holland (Rijswijk, Nieuwe Kerk, Steenvoordelaan 364). Aanvang: 14.00 uur. Onderwerp: Grenzen kerkmuziek. Docent: Wim Ruessink
- Zaterdag 26 september - Overijssel (Hengelo, Lambertusbasiliek, Enschedesestraat 3). Aanvang: 13.00 uur. Onderwerp: Andriessen. Docent: Willeke Smits
- Zaterdag 3 oktober - Friesland (Ureterp, Geref. Kerk vrijg., De Feart 85). Aanvang: 14.00 uur. Onderwerp: Begeleiding. Docent: Jan de Vries
- Zaterdag 3 oktober 2009 - Utrecht (Amersfoort, Joriskerk). Aanvang: 13.00 uur. [precies om 13.00 uur aanwezig zijn want de koster laat de groep in zijn geheel naar binnen!] Onderwerp: Mendelssohn. Docent: Reitze Smits
- Zaterdag 3 oktober 2009 - Drenthe (Meppel, Groenmarkt (voormalige Geref. Kerk). Aanvang: 14.00 uur. Onderwerp: Andriessen. Docent: Willeke Smits

Zoals gezegd is ieder lid van de KVOK en de VGK van harte welkom, maar dat geldt ook voor introductés en belangstellenden. Er zijn, buiten enige koffie- en thee-vergoedingen, geen kosten aan het deelnemen van de activiteiten verbonden.

315	Heer uw bloed dat reinigt mij	B	C
331	Breng dank aan de Eeuwige	A	D
334	Heer uw licht en uw liefde	A	D
347	Ik geloof in God de Vader	B	C
354	Glorie aan God	B	C
355	U die mij geschapen hebt	A	D
366	Kroon Hem met gouden kroon	A	D
369	Door uw genade Vader	B	C
372	U verzadigt mij met uw liefde	B	C
375	De Heer regeert	B	C
378	Ik wil jou van harte dienen	A	D
382	O Heer, de nacht komt over ons	B	C
389	Create in me a clean heart	B	C
399	Vader God, ik vraag me af	B	C
407	O, Heer mijn God	B	C
411	Geprezen zij de Here	B	C
412	Kom tot Mij	A	D
427	Maak mij rein voor U	A	C
428	Genade, zo oneindig groot	A	D
430	Heer, ik prijs uw grote naam	B	C
434	Tot zijn eer en heerlijkheid	A	D
436	Onze Vader in de hemel	A	C
454	Zegen, aanbidding	B	C
461	Mijn Jezus, mijn Redder	B	C
462	Aan uw voeten Heer	B	C
470	Heer, als ik denk aan wat U	B	C
474	Niemand is als U	B	C
479	Wij zijn meer dan overwinnaars	B	C
480	U stierf voor Mij	B	C
488	Heer ik kom tot U	B	C
497	Ik wil leven door uw Geest	A	C
501	Vader, mijn God, ik aanbid U	B	C

502	Jezus, ik wil heel dicht bij U	B	C
510	Dit is mijn verlangen	B	C
518	Heer U bent altijd bij mij	B	C
523	Laat ieder het horen	A	D
527	Licht in de nacht	A	D
539	Kom, nu is de tijd: aan bid Hem	B	C
544	Meer dan rijkdom	B	C
550	Liefdevol	B	C
553	Laat het feest zijn in de huizen	B	C
574	Groot is Hij	B	C
578	U redde mij en riep mijn naam	B	C
580	Jezus Hij kwam om ons	A	C
582	Jezus, alles geef ik U	A	C
583	Machtige Heer en God	A	D
585	Er is een dag	B	C
589	Ik wil juichen voor U	B	C
598	Uw sterke hand	B	C
602	Vrede van God	A	D
609	U bent heilig	B	C
612	En ik om tot U	B	C
614	Zie hoe Jezus daar loopt	B	C
616	Houd me dicht bij U	B	C
618	Jezus hoop van de volken	B	C
623	Laat het huis gevuld zijn	B	C
624	Wees genadig	A	C
625	Wat een liefde	A	C
627	Jezus, licht in de duisternis	B	C
629	Hoe kan ik verder leven	B	C
638	Prijs Adonai	B	C
640	Ik hef mijn ogen op	B	C
641	U heeft mij voor Uzelf gemaakt	B	C
654	Dank U voor deze nieuwe dag	B	C